

Gemeente Bernheze
Mevrouw M. Jonkers
Postbus 19
5384 ZG HEESCH

Kenmerk: UIT-2042390 Datum: 29 april 2020
Behandeld door: M. Scholtes/L. Geelen E-mail: milieu@ggdgm.nl
Onderwerp: GGD advies n.a.v. verzoek ruimte voor ruimte woning

Geachte mevrouw Jonkers,

Op 1 april jl. heeft u de GGD advies gevraagd over het door de initiatiefnemer ingestuurde verzoek om een ruimte voor ruimte woning op te richten op het perceel Heuvelstraat 82 te Nistelrode. Het betreft een perceel in het buitengebied van Nistelrode. In de omgeving daarvan ligt binnen 1 km afstand een pluimvee- en paardenhouderij. De ondernemer van deze pluimveehouderij heeft een zienswijze tegen het plan ingediend. Deze zienswijze vormt de aanleiding om een advies aan de GGD te vragen.

De uitkomsten van het RIVM onderzoek Veehouderij en Gezondheid (VGO)^{1, 2, 3} en het endotoxinen-onderzoek⁴ benadrukken het belang om gezondheid mee te wegen bij ontwikkelingen in het buitengebied. De GGD waardeert het dan ook dat de gemeente gevraagd heeft een advies over de voorgenomen wijziging uit te brengen.

Uitgangspunten GGD

De GGD baseert haar beoordeling op gezondheidskundige advieswaarden in plaats van wettelijke normen. Wettelijke normen vormen een compromis van gezondheidsbescherming en andere aspecten zoals technische en politieke haalbaarheid. Daardoor kunnen ook beneden wettelijke normen al gezondheidseffecten optreden. De GGD beoordeelt of aan de gezondheidskundige advieswaarden voldaan wordt bij het streven naar een goed woon- en leefklimaat. De GGD beschouwt woningen als gevoelige bestemmingen; ook (voormalig) agrarische bedrijfswoningen en (tijdelijke) huisvesting van arbeidsmigranten.

¹ Veehouderijen en gezondheid omwonenden (VGO), Maassen K, et al, 2016

² Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (aanvullende studies). Analyse van gezondheidseffecten, risicofactoren en uitstoot van bio-aerosolen, Hagenaars T, Hoeksma P, de Roda Husman AM, Swart A, Wouters, 2017

³ Veehouderij en Gezondheid Omwonenden III - Longontsteking in de nabijheid van geiten- en pluimveehouderijen; actualisering van gegevens uit huisartspraktijken 2014 – 2016, IJzermans CJ, Smit LAM, Heederik DJJ en Hagenaars TJ, 2018

⁴ Emissies van endotoxinen uit de veehouderij, Ogink, N, et al. 2016

Gebruikte gegevens en juistheid daarvan

De GGD gaat ervan uit dat de gemeente zelf de milieugegevens uit de aangeleverde stukken heeft gecontroleerd maar benoemt opvallende afwijkingen in dit advies.

De GGD baseert haar beoordeling op de volgende documenten:

- Berekening V-stacks vergunning Kantje 42a Nistelrode, beoogde situatie
- Concept nota van zienswijze
- Bestemmingsplan Heuvelstraat 82 Nistelrode gemeente Bernheze, Crijns rentmeesters d.d. december 2019
- Akoestisch onderzoek wegverkeerslawaaï Heuvelstraat 82 Nistelrode, Tritium advies, d.d. 27 september 2018.

Bij de beoordeling wordt ingegaan op de volgende, vanuit gezondheid bezien belangrijke aspecten als geur, fijnstof/ endotoxine en geluid.

Wat valt op?

Er zijn verschillende gegevens gebruikt in de diverse documenten. Het is niet duidelijk wanneer de juiste gegevens gebruikt zijn. Bijvoorbeeld:

- o De gebruikte gegevens van Kantje 37 in het bestemmingsplan wijken af van WebBVB, waarin van een hoger dierenaantal wordt uitgegaan dan in het bestemmingsplan aangegeven. Dit heeft consequenties voor de emissies en immissies. Het is voor de GGD niet duidelijk of terecht met lagere milieubelasting is gerekend in het bestemmingsplan.
- o De geurberekeningen hebben afwijkende resultaten voor Kantje 42. Het is niet duidelijk met welke geurbelasting rekening gehouden dient te worden.

Relevante bevindingen van invloed op de gezondheidsbeoordeling:

- o In het bestemmingsplan wordt aangegeven dat de locatie Heuvelstraat 80 feitelijk niet meer in gebruik is als melkveebedrijf maar nog wel een milieuvergunning heeft voor het houden van 44 melk- en kalfkoeien en 110 stuks vrouwelijk jongvee. Inmiddels is, zoals aangegeven in de nota van zienswijze, de milieuvergunning ingetrokken. Verder zijn op de locatie twee logies in de vorm van vakantiewoningen aanwezig. De nevenactiviteit logies wordt in de beoogde situatie gehandhaafd. Het perceel voor de Ruimte voor Ruimte woning zal groen worden aangekleed met streekeigen beplanting. Een landschappelijk inpassingsplan is in het bestemmingsplan opgenomen.
- o In de omgeving van het plangebied is een aantal agrarische bedrijven gevestigd (zie verder onder geur). Gesteld wordt dat binnen een straal van 1 kilometer zich geen pluimveehouderij en binnen een straal van 2 kilometer geen geitenhouderij bevindt (stap 5 handreiking).

Op basis van google maps en de informatie uit de ingediende zienswijze blijkt dat dit onjuist is en dat binnen een straal van 1 kilometer Kantje 42 is gelegen waar ouderdieren vleeskuikens worden gehouden.

In VGO 2 werd een verhoogd risico op longontsteking gevonden voor omwonenden wanneer er een pluimveebedrijf binnen een straal van 1 kilometer lag. In later onderzoek (VGO-3) werd een dergelijke relatie niet meer gevonden. Niet bekend is of er inderdaad sprake is van een trendbreuk. Vervolganalyses moeten dat uitwijzen. Het advies is dan ook ontwikkelingen op dit gebied in de gaten te houden.

- Op Kantje 37 worden 10.259 varkens gehouden (bron web bvb, beschikkingsdatum 29-6-2017). Dit wijkt af van het aantal varkens dat in het ontwerpbestemmingsplan wordt genoemd (blz. 38, 3918 varkens). Dit heeft consequenties voor de emissiewaarden van PM10, geur en ammoniak. In de beoordeling is uitgegaan van de immissiewaarden zoals genoemd in het bestemmingsplan. Het is niet duidelijk of terecht met een lagere milieubelasting is gerekend. Als deze waarden niet correct zijn, heeft dit mogelijk invloed op de GGD-beoordeling van de belasting op leefniveau.

Geurbelasting:

- Gezondheidseffecten: Geur kan leiden tot (ernstige) hinder en daarmee samenhangend klachten als misselijkheid, hoofdpijn, prikkeling van slijmvliezen, irritatie van ogen en neus, slaapproblemen en stress gerelateerde klachten.
- Advieswaarden voorgrondbelasting: Voor de voorgrondgeurbelasting sluit de GGD aan bij bijlage 6-7 van de handreiking Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) voor niet-concentratie gebied. Uitgaande van maximaal 12% geurgehinderden voor een woonkern en 20% geurgehinderden in het buitengebied komt dat overeen met een gezondheidkundige advieswaarde voor de voorgrondgeurbelasting van 2 OU/m³ voor een woonkern en 5 OU/m³ voor het buitengebied.
- Advieswaarden achtergrondbelasting: Het onderzoek van Geelen et al.⁵ geeft op dit moment het best beschikbare beeld van de relatie tussen achtergrondgeurbelasting van veehouderij en mate van (ernstige) geurhinder binnen het onderzoeksgebied van Noord-Brabant en Limburg, zo concludeert het RIVM.⁶ Daarom hanteert de GGD deze recentere relaties voor de gezondheidkundige beoordeling. Uitgaande van maximaal 12% geurgehinderden voor een woonkern en 20% voor het buitengebied, komt dat overeen met een achtergrondgeurbelasting van 5 OU/m³ voor een woonkern en 10 OU/m³ voor gevoelige bestemmingen in het buitengebied.⁷

⁵ Geurhinder van veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden?, Geelen et al., 2015

⁶ Oplegnotitie - Resultaten duidingsonderzoek en bouwstenen voor beleid & Bijlage rapport 'Verschillen tussen twee studies naar geurbelasting geurhinderrelaties nader onderzocht'. Te downloaden via <https://www.rivm.nl/resultaten-van-duidingsonderzoek-verschil-tussen-twee-geurhindercurves>

⁷ Deze waarden wijken af van de waarden voor de achtergrondgeurbelasting uit de provinciale verordening (respectievelijk 20 en 10 OU/m³).

Aanvraag

- Op de bedrijven aan Kantje 12 en 16 worden dieren gehouden van een diercategorie waarvoor niet bij ministeriële regeling een geuremissiefactor is vastgesteld. Deze bedrijven liggen op meer dan 100 meter van het plangebied (bron google maps). De GGD sluit bij ontwikkelingen met dieren zonder (wettelijke) emissiefactor aan bij de afstand zoals benoemd in de VNG richtlijn. Hierin wordt een afstand van minstens 100 meter vanaf de rand van een bedrijf tot de dichtstbijzijnde gevoelige bestemming aangehouden⁸. Dit betekent dat geurhinder afkomstig van deze bedrijven naar verwachting 'acceptabel' is.

- Op Kantje 17 is een vergunning aanwezig voor het houden van varkens maar staan er feitelijk geen dieren op dit moment (bron Web bvb). Ook op de nabijgelegen Loosbroekseweg zijn veehouderijen gelegen. De hoogste voorgrondgeurbelasting op de beoogde ruimte voor ruimte woning aan de Heuvelstraat 82 bedraagt 7,2 OU/m³ ten gevolge van de emissie van de veehouderij gelegen aan de Kantje 37 (bron bestemmingsplan). Op de side web bvb wordt een afwijkend aantal dieren voor deze locatie aangegeven dan waarmee gerekend is in het bestemmingsplan.

Het bedrijf gelegen aan de Kantje 38 waar 6703 varkens worden gehouden, veroorzaakt een maximale voorgrondgeurbelasting van 6,1 OU/m³.

Daarnaast is de voorgrondgeurbelasting ten gevolge van het bedrijf aan de Kantje 42 (29000 ouderdieren vleeskuikens) berekend. Deze bedraagt 1,8 OU/m³. Deze waarde wijkt af van de geurbelasting in de aanvullend toegestuurde geurberekening (5,1 OU/m³) en de berekening van de geur uit de zienswijze (9,1 OU/m³). Onduidelijk is met welke geurbelasting rekening gehouden moet worden.

De voorgrondgeurbelasting ten gevolge van diverse veehouderijen overschrijdt daarmee de gezondheidkundige advieswaarde op de beoogde ruimte voor ruimte woning.

- De achtergrondgeurbelasting op het hoogst belaste punt van de Ruimte voor Ruimte woning aan de Heuvelstraat 82 ligt tussen de 11,1 en 14,1 OU/m³. De achtergrondgeurbelasting overschrijdt daarmee de gezondheidkundige advieswaarde.

Luchtkwaliteit: Fijn stof en endotoxine

- Gezondheidseffecten:
 - Blootstelling aan fijnstof (PM_{2,5} en PM₁₀) kan leiden tot luchtwegklachten, acute klachten van ogen, neus en bovenste luchtwegen, verminderde longfunctie, hart- en vaatziekten en vervroegde sterfte.
 - Endotoxinen kunnen via inademing luchtwegklachten, acute en chronische longfunctieveranderingen, ontstekingsreacties en niet allergische astma en COPD veroorzaken.

⁸ VNG-handreiking 'Bedrijven en milieuzonering'.

De Gezondheidsraad ziet endotoxine als een goede indicator voor de blootstelling van omwonenden aan stoffen uit stallen die een negatieve invloed hebben op de luchtwegen.

o Advieswaarden

- Fijnstof: Ook onder de normen voor fijnstof (PM10 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, PM2,5 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) worden gezondheidseffecten gevonden. Omdat op het laagst onderzochte fijn stofniveau nog steeds gezondheidseffecten zijn gevonden, gaat de WHO ervan uit dat er geen 'veilige' concentratie is waaronder geen effecten optreden. De GGD concludeert dat fijnstof concentraties zoveel als redelijkerwijs mogelijk omlaag gebracht zou moeten worden. Voor beleid bevelen GGD en WHO de gezondheidkundige advieswaarden aan van 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddelde PM10 concentratie en 10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddelde PM2.5 concentratie.
- Endotoxinen: De Gezondheidsraad leidde in 2012 een gezondheidkundige advieswaarde voor de algemene bevolking af van 30 EU/ m^3 endotoxinen. Op basis van de handreiking endotoxine⁹, is aan de hand van de fijn stof emissie de afstand berekend waarbinnen naar verwachting de gezondheidkundige advieswaarde voor blootstelling aan endotoxine (30 EU/ m^3) wordt overschreden.

Aanvraag

- o Op dit moment is nog sprake van een milieuvergunning voor het houden van vee op de locatie Heuvelstraat 80. In het nieuwe bestemmingsplan wordt de milieuvergunning voor het houden van dieren ingetrokken. Daarmee zal middels onderhavige ontwikkeling de uitstoot van fijnstof verminderen.
- o De bijdrage van het extra verkeer door de planontwikkeling op de luchtkwaliteit is berekend en komt uit op 0,01 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Ter plaatse van het plangebied is sprake van jaargemiddelde concentratie PM10 van 19-20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Daarmee ligt de jaargemiddelde fijnstof concentratie (PM10) onder de gezondheidkundige advieswaarde.
De jaargemiddelde concentratie PM2,5 bedraagt 11-12 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Daarmee ligt de jaargemiddelde fijnstof concentratie (PM2,5) boven de gezondheidkundige advieswaarde.
- o Op dit moment is het, op basis van de handreiking endotoxine toetsingskader 1.0 opgesteld door het ondersteuningsteam, alleen mogelijk de endotoxine richtafstand te berekenen voor pluimvee en varkens. Voor de bedrijven aan de Kantje 37, 38 en 42 is de endotoxinerichtafstand berekend. Het plangebied komt niet binnen de individuele richtafstanden van deze bedrijven te liggen (uitgaande van de berekende waarden zoals genoemd in het bestemmingsplan). Het is niet mogelijk de cumulatie te berekenen. Bekend is dat in gebieden met veel veehouderijen ook andere diersoorten aan de endotoxineblootstelling kunnen bijdragen; de bijdrage hiervan is echter nog niet te kwantificeren.

⁹ Notitie Handelingsperspectieven Veehouderij en Volksgezondheid: Endotoxine toetsingskader 1.0. Ondersteuningsteam Veehouderij en Volksgezondheid 25 november 2016

Zoönosen

Gezondheidseffecten: Een zoönose is een infectieziekte die van dier op mens kan overgaan.

Verspreiding van micro-organismen naar de mens kan plaatsvinden via de lucht, direct contact tussen dier en mens of via voedsel. Afhankelijk van het type infectie variëren de gezondheidseffecten.

Kwalitatieve beoordeling: Door het ontbreken van kwantitatieve normen is voor zoönosen enkel mogelijk een kwalitatieve beoordeling te maken van de ontwikkeling en mogelijke maatregelen.

Aanvraag

Voor omwonenden zijn vooral de via de lucht overdraagbare aandoeningen van belang. Het risico op gezondheidseffecten van zoönosen bij omwonenden hangt af van verschillende factoren zoals de ziekteverwekker, bedrijfsgrootte, afstand tussen bedrijf en omwonenden, stalontwerp, bedrijfshygiëne, gezondheidsstatus van de dieren etc. Doordat de milieuvergunning voor het houden van dieren op de locatie Heuvelstraat 80 is ingetrokken, zal dit een positief effect hebben op eventuele overdracht en daarmee gezondheidseffecten van zoönosen bij omwonenden.

Geluid

Gezondheidseffecten: geluid kan met name leiden tot hinder en slaapverstoring.

Advieswaarden:

- Gezondheidkundige richtwaarde van 50 dB Lden op de hoogst belaste gevel voor de bronnen wegverkeer, railverkeer en bedrijven ter bescherming van de gezondheid. Vanuit gezondheid is het streven dus een belasting van 50 dB Lden of lager op de gevel.
- Gezondheidkundige richtwaarde van 40 dB Lnight op de hoogst belaste gevel voor de bronnen weg-, railverkeer en bedrijven, om slaapverstoring zo veel mogelijk te voorkomen. Vanuit gezondheid is het streven dus een belasting van 40 dB Lnight of lager op de gevel. De GGD gaat bij haar advisering uit van de werkelijke geluidsniveaus en niet van (juridisch) gecorrigeerde niveaus. In veel situaties is juridisch een aftrek mogelijk. Dat wil zeggen dat gerekend mag worden met een waarde lager dan het werkelijk niveau. Deze aftrek is in de wet opgenomen met de verwachting dat het wegverkeer in de toekomst stiller wordt. Het stiller worden van verkeer is echter tot nu toe niet gerealiseerd.¹⁰
- Maximale binnenwaarde van 33 dB Lden.

NB: Bovengenoemde waarden gaan over jaargemiddelde geluidsniveaus. Hinder van eventuele piekgeluiden wordt hiermee niet uitgesloten. Piekgeluiden zijn plotselinge harde geluiden. Ze kunnen schrikreacties en slaapverstoring veroorzaken.

¹⁰ GGD richtlijn geluid, RIVM Rapport 2019-0177

Aanvraag

- In het akoestisch onderzoek wordt geconcludeerd dat de geluidbelasting ten gevolge van het wegverkeer op de Heuvelstraat en Loosbroekseweg de voorkeursgrenswaarde van 48 dB op geen enkele gevel van de nieuwe woning overschrijdt. De L_{night} blijft onder de 40 dB. Hierbij is groepsreductie toegepast. Groepsreductie wordt toegepast in de veronderstelling dat het geluid in de toekomst minder zal worden (en daarmee voorlopig een hogere waarde geaccepteerd wordt (zodat woningbouw, etc door kan gaan). De toegepaste aftrek is 5dB. De GGD past een dergelijke correctie niet toe (zie advieswaarden).

In het rapport is in bijlage 5 ook het geluidsniveau totaalresultaten (L_{den}) voor toetspunten zonder groepsreductie met de duiding hoofdgroep (bestaande uit Loosbroekseweg en Heuvelstraat) berekend. Indien deze waarde de ongecorrigeerde totale geluidbelasting op de beoogde ruimte voor ruimte woning weergeeft, concludeert de GGD dat de advieswaarden van de GGD voor zowel L_{den} als L_{night} overschreden worden. Hierdoor is hinder en of slaapverstoring door wegverkeer niet uit te sluiten. Belangrijk is dat er maatregelen worden genomen om te zorgen dat het maximale geluidsniveau binnen onder de 33 dB blijft. In de GGD richtlijn geluid worden algemene maatregelen beschreven die tot een reductie van het geluidsniveau kunnen leiden.

N.B.: aandacht voor ventilatie: naast isolatie is het belangrijk dat er voldoende en bruikbare ventilatiemogelijkheden aanwezig zijn en dat de geluidproductie van eventueel aanwezige mechanische ventilatiesystemen zo laag mogelijk zijn (bij voorkeur lager dan 30dB(A) uit het Bouwbesluit).

Conclusie

- Er is meer dan 20% geurhinder te verwachten, doordat de voor- en achtergrondgeurbelasting op de beoogde ruimte voor ruimte woning boven de gezondheidskundige advieswaarde ligt. Dit draagt niet bij aan een goed woon- en leefklimaat. (Toekomstige) bewoners zullen in elk geval hierop gewezen moeten worden.
- De afstand tussen stallen waar dieren zonder emissiefactor worden gehouden en de beoogde ruimte voor ruimte woning is groter dan de 100 meter zoals genoemd in de VNG richtlijn. Dit betekent dat geurhinder afkomstig van deze bedrijven naar verwachting 'acceptabel' is.
- De fijnstof belasting op de beoogde ruimte voor ruimte woning voldoet niet aan de gezondheidskundige advieswaarde voor PM_{2,5}.
- De beoogde plattelandswoning ligt niet binnen de individuele risicocontour voor endotoxinen van de nabijgelegen varkensbedrijven en pluimveehouderij. Voor de overige aanwezige diersoorten op nabijgelegen bedrijven is deze risico-contour nog niet te berekenen. Bekend is dat ook andere diersoorten kunnen bijdragen aan de endotoxine blootstelling. Naar verwachting wordt dit jaar de endotoxine handreiking aangepast op grond van nieuwe onderzoeksresultaten. De gemeente wordt geadviseerd deze ontwikkeling in de gaten te houden.

- De ongecorrigeerde geluidsbelasting voor de hoofdgroep (Lden en Lnight) op de beoogde woning ligt boven de gezondheidkundige advieswaarden. Geluidshinder en slaapverstoring is hierdoor niet uit te sluiten.

Eindconclusie

Op basis van bovenstaande milieuaspecten voldoet de beoogde ruimte voor ruimte woning aan de Heuvelstraat 82 niet aan alle gezondheidkundige advieswaarden zoals die gehanteerd worden voor burgerwoningen in het buitengebied. Daarmee zal deze woning een woon- en leefklimaat hebben die niet aan de gezondheidkundige uitgangspunten van de GGD voldoet.

Mocht u naar aanleiding van dit advies nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met ondergetekende op nummer 0900 3 68 68 68.

Met vriendelijke groet,

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

R. Nijdam

Adviseur milieu en gezondheid